ทัศนคติ ความพร้อม และความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน

Attitude, Readiness and Needs towards Organic Dairy Farming of Chiang Mai Fresh Milk Group Members in Lamphun Province

ธนกฤต ทวีวงษ์ จักรพงษ์ พวงงามชื่น* นคเรศ รังควัต และปิยะ พละปัญญา

Thanakrit Tavevong Jukkaphong Poung-ngamchuen* Nakarate Rungkawat and Piya Palapanya

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

Agricultural Extension and Rural Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: jukkaphong.mju@gmail.com

(Received: 4 April 2023; Revised: 14 June 2023; Accepted: 3 July 2023)

Abstract

Currently, consumer demand for organic food in Thailand is rapidly increasing, including organic raw milk products. Meanwhile, Thailand was able to produce organic raw milk in relatively small amounts. Therefore, it was necessary to change the dairy farming style to meet organic livestock standards. Therefore, this research focuses on the study of basic personal, economic, social, psychological characteristics, needs, factors affecting needs, and problem and obstacles as well as suggestions for raising organic dairy farming of farmers. Data were collected by interview schedule and a set of questions from 146 out of 192 Chiang Mai fresh milk group members in Lamphun province by purposive sampling method. Specifically, 146 farms, 1 person each farm who signed the sale of fresh milk with Chiang Mai Fresh Milk Co., Ltd. consisting 91 from Mae Tha, 28 from Ban Thi, and 27 from Ban Hong raw milk purchase center. Obtained data were analyzed by descriptive and inferential statistics, and rationale content analysis. The results reveal that most of the farmers (87.00%) were male, with an average age of 47.26 years old, completed secondary school (34.20%), and married (86.50), while, they were engaged in agriculture as their main occupation (96.60%) and only 18.50% were general employment as their supplement occupation. They had average annual dairy income of 663,356.16 baht and 33,179.45 baht for the average annual non-dairy income. Farmers had average holding area for dairy farming of 3.06 rai. Besides, most of the farmers (82.20%) had never attended organic farming training. They were members of Chiang Mai fresh milk group, Lamphun province 9.25 years on average and they were most perceived information regarding organic dairy farming via online media (54.80%). As a whole, farmers' attitudes toward organic farming and readiness to raise organic dairy farming were both in moderate level ($\bar{X}$=3.25 and $\bar{X}$=3.37). However, farmers' needs for organic dairy farming as a whole was at the high level ($\bar{X}$=3.82). Moreover, the study found 8 factors

affecting farmers' needs for organic dairy farming as followed: gender, age, educational attainment, average annual non-dairy income, training on organic farming information perceiving on organic dairy farming via online media, attitude on organic farming, and readiness of organic dairy farming. The main problems of farmers were the treatment of dairy cows with antibiotics and chemical contamination of roughage. The reducing of organic livestock standards for the use of certain antibiotics on dairy cows and encourage farmers to grow roughage crops according to organic standards.

Keywords: Attitude, readiness, need of organic dairy farming, Chiang Mai fresh milk group members

บทคัดย่อ

กระแสความต้องการบริโภคอาหารปลอดสารพิษของผู้บริโภคในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงผลิตภัณฑ์จากน้ำนมดิบอินทรีย์ ในขณะที่ประเทศไทยสามารถผลิตน้ำนมดิบอินทรีย์ได้ในปริมาณที่ค่อนข้างน้อย ดังนั้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงโคนมให้ได้มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์จึงเป็นเรื่องจำเป็น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ลักษณะทางจิตวิทยา ความต้องการ ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการ และปัญหาอุปสรรคตลอดจนข้อเสนอแนะในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกร โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และชุดคำถามจากสมาชิกกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูนจำนวน 146 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจงจากสมาชิกผู้ลงนามในสัญญาซื้อขายน้ำนมดิบกับบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด จำนวน 146 ฟาร์ม ๆ ละ 1 คน จากสมาชิกทั้งหมด 192 คน จากศูนย์รับน้ำนมดิบอำเภอแม่ทา 91 คน อำเภอบ้านธิ 28 คน และอำเภอบ้านโฮ่ง 27 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเหตุผล ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.00) เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.26 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 34.20) สมรสแล้ว (ร้อยละ 86.50) โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.60) ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง (ร้อยละ 18.50) รายได้เฉลี่ยต่อปีจากการเลี้ยงโคนม 663,356.16 บาท และ 33,179.45 บาท สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนม มีพื้นที่ถือครองในการเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 3.06 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.20) ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เป็นสมาชิกกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูนเฉลี่ย 9.25 ปี และมีการรับรู้ข่าวสารด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด (ร้อยละ 54.80) เกษตรกรมีทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์และมีความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.25 และ $\bar{X}$=3.37) และเกษตรกรมีความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.82) ในขณะที่พบ 8 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือการเลี้ยงโคนม การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การรับรู้ข่าวสารด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ผ่านระบบออนไลน์ ทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ และความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ปัญหาหลักของเกษตรกรคือ การรักษาโคนมด้วยยาปฏิชีวนะและการปนเปื้อนสารเคมีในอาหารหยาบ โดยเกษตรกรต้องการให้มีการลดหย่อนมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านการใช้ยาปฏิชีวนะบางชนิดกับโคนมและส่งเสริมการปลูกพืชอาหารหยาบให้ได้มาตรฐานอินทรีย์ให้แก่เกษตรกร

คำสำคัญ: ทัศนคติ ความพร้อม ความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์

คำนำ

น้ำนมและผลิตภัณฑ์จากนมเป็นแหล่งอาหารที่มีความสำคัญต่อประชากรทั่วโลก ดังนั้น กระบวนการผลิตน้ำนมดิบจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งต้องคำนึงถึงคุณภาพ ความสะอาด ความปลอดภัยของผู้บริโภคในทุกขั้นตอน ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในฐานะหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบด้านการควบคุมดูแลการผลิตน้ำนมดิบ จึงได้จัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตรเกี่ยวกับน้ำนมดิบ เพื่อใช้กำกับดูแลการผลิตน้ำนมดิบ พัฒนามาตรฐานการจัดการคุณภาพน้ำนมดิบให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ในอนาคต รวมถึงจัดทำมาตรฐานเกษตรเรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (มกษ. 6402- 2552) ไว้เป็นมาตรฐานเพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพและมาตรฐานปลอดภัย (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2019) ซึ่งใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีในการจัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตน้ำนมดิบให้ได้คุณภาพ โดยครอบคลุมตั้งแต่การเลี้ยงในฟาร์มจนถึงการขนส่งน้ำนมดิบไปยังศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ ซึ่งมีข้อกำหนดในด้านองค์ประกอบพื้นฐานของฟาร์มเลี้ยงสัตว์ คือ มีที่ตั้งฟาร์ม ตลอดจนมีการออกแบบสิ่งก่อสร้างโรงเรือนและผังฟาร์มที่เหมาะสม การจัดการด้านอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพโคนมได้รับอาหารเพียงพอและเหมาะสมตามช่วงอายุ ไม่ใช้สารต้องห้าม มีสถานที่ป้องกันอาหารปนเปื้อนหรือเสื่อมสภาพ มีน้ำสะอาดเพียงพอ และแหล่งน้ำไม่มีความเสี่ยงปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย มีคู่มือการจัดการฟาร์ม บุคลากรเพียงพอและได้รับการฝึกอบรมการเลี้ยงโค มีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี มีสัตวแพทย์ที่ดูแลสุขภาพโค การทำความสะอาดบำรุงรักษาโรงเรือน และอุปกรณ์ให้สะอาด มีการควบคุมและป้องกันโรค ตรวจติดตามสุขภาพโคนม มีการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ มีการกำจัดขยะ และของเสียในการผลิตน้ำนมดิบ ผู้รีดต้องมีสุขภาพดี ไม่เป็นโรคติดต่อ มีการรีดนมถูกวิธี และมีคุณภาพน้ำนมเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีการบันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานที่สำคัญที่มีผลต่อสุขภาพและการควบคุมโรค ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมนมไทยให้เข้มแข็งในอนาคต (Organic Livestock Center, 2010) อย่างไรก็ตาม ความต้องการบริโภคน้ำนมดิบที่มีคุณภาพ และมีความปลอดภัยสูงของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศในปัจจุบันมีมากขึ้นทุกวัน ดังนั้น มาตรฐานของน้ำนมดิบที่ผู้บริโภคต้องการคือน้ำนมดิบที่ได้มาตรฐานอินทรีย์

ปัจจุบันกระแสของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยตามมาตรฐานอินทรีย์กำลังแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลก รวมไปถึงประเทศไทยด้วย โดยผู้ผลิตอาหารในประเทศไทยในภาคเอกชนให้ความสำคัญไปที่การใช้วัตถุดิบทางการเกษตรที่ได้มาตรฐานอินทรีย์ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานอินทรีย์ มาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์เพื่อจำหน่ายต่อไป (Lamphun Provincial Livestock Office, 2022) เช่นเดียวกันกับผลิตภัณฑ์จากนมวัวที่ต้องการวัตถุดิบ คือ น้ำนมดิบที่ได้มาตรฐานอินทรีย์ สำหรับประเทศไทยจังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีเกษตรกรเลี้ยงโคนมเพื่อส่งน้ำนมดิบให้แก่บริษัทเอกชนมากเป็นอันดับ 2 ของภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นการเลี้ยงโคนมในมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับฟาร์มโคนม โดย Lamphun Provincial Livestock Office (2022) เป็นผู้กำหนดมาตรฐาน และจำหน่ายน้ำนมดิบให้แก่บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้บริโภคหันมาคำนึงถึงความปลอดภัยจากผลิตภัณฑ์การเกษตรมากยิ่งขึ้น และให้ความสนใจกับการปนเปื้อนกับสารเคมีในกระบวนการผลิตเป็นหลัก ประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกด้านการรักสุขภาพ โดยประชาชนหันมา

บริโภคผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในระบบอินทรีย์มากขึ้น ซึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งในที่ได้รับความสนใจ คือ ผลิตภัณฑ์ที่มาจากน้ำนมวัว แต่ในทางตรงกันข้ามนมวัวที่ผลิตในระบบอินทรีย์มีปริมาณน้อย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์น้ำนมวัวที่ผลิตจากภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด จึงมีแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำนมวัวดิบในมาตรฐานอินทรีย์ในอนาคตอันใกล้ ดังนั้น การศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ลักษณะทางจิตวิทยา ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ตลอดจนความต้องการและปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน จึงเป็นเรื่องจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์อินทรีย์ของบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ในอนาคตอีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (mixed method) โดยผู้วิจัยได้มีการกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถานที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด โดยเป็นบริษัทเอกชนที่สนับสนุนสหกรณ์โคนมในจังหวัดลำพูนทั้ง 3 แห่ง ที่ตั้งเป็นศูนย์รับน้ำนมดิบ คือ 1) ศูนย์รับน้ำนมดิบอำเภอแม่ทา 2) ศูนย์รับน้ำนมดิบอำเภอบ้านธิ และ 3) ศูนย์รับน้ำนมดิบอำเภอบ้านโฮ่ง โดยประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรเจ้าของและหุ้นส่วนฟาร์มผู้เลี้ยงโคนมจำนวนทั้งสิ้น 192 คนจากทั้งหมด 146 ฟาร์ม โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากเจ้าของหรือหุ้นส่วนฟาร์มที่ลงนามซื้อขายน้ำนมดิบกับบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด เพียงฟาร์มละ 1 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมาจากศูนย์รับน้ำนมดิบอำเภอแม่ทา จำนวน 91 คน ศูนย์รับน้ำนมดิบอำเภอบ้านธิ จำนวน 28 คน และศูนย์รับน้ำนมดิบอำเภอบ้านโฮ่ง จำนวน 27 คน รวมกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น 146 คน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) และชุดคำถาม โดยแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับเก็บรวมรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และลักษณะทางสังคมของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นข้อคำถามในลักษณะปลายปิดและปลายเปิด (close-ended and open-ended questions)

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางจิตวิทยา ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวแปรทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ และความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูน โดยเป็นข้อคำถามในลักษณะปลายปิด (close-ended questions) และทั้งสองตัวแปรมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับตามแบบของ Likert (1967)

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ใน 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านการตลาดและผลตอบแทน เป็นข้อคำถามในลักษณะปลายปิด (close-ended questions) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับตามแบบของ Likert (1967) โดยตัวแปรทัศนคติ ความพร้อมและความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน มีการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยและการตีความหมายดังรายละเอียดต่อไปนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ค่าคะแนน	ระดับทัศนคติ/ระดับความพร้อม/ระดับความต้องการ
4.51-5.00	5	เห็นด้วยมากที่สุด/พร้อมมากที่สุด/ต้องการมากที่สุด
3.51-4.50	4	เห็นด้วยมาก/พร้อมมาก/ต้องการมาก
2.51-3.50	3	เห็นด้วยปานกลาง/พร้อมปานกลาง/ต้องการปานกลาง
1.51-2.50	2	เห็นด้วยน้อย/พร้อมน้อย/ต้องการน้อย
1.00-1.50	1	เห็นด้วยน้อยที่สุด/พร้อมน้อยที่สุด/ต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน โดยเป็นข้อคำถามปลายเปิด (open-ended questions) เพื่อให้เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็น

สำหรับชุดคำถามใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการค้นคว้าจาก เอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อคำถาม 8 ข้อ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ใน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งที่มาของสัตว์ ด้านการปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ด้านอาหารสัตว์ ด้านการจัดการสุขภาพสัตว์ ด้านการขนส่งและการฆ่าสัตว์ ด้านโรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย ด้านการจัดการของเสีย และด้านการจัดเก็บบันทึกข้อมูล โดยข้อคำถามทุกข้ออ้างอิงจาก National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standard (2018) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questions) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น (Worakitkasemsakul, 2011)

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสังคมศาสตร์สำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม ลักษณะทางจิตวิทยา ซึ่งประกอบด้วย ทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ ความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ และความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (weighted mean score)

2. สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistic) ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์ ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธี Stepwise

3. การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเหตุผล (rationale content analysis เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน ในเรื่องมาตรฐานการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ใน 8 ด้าน

ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

เกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.00) เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.26 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.20) สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สมรสแล้ว(ร้อยละ 68.50) โดยเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 96.60) ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง (ร้อยละ 18.50) มีรายได้เฉลี่ยต่อปีจากการเลี้ยงโคนม 663,356.16 บาท มีรายได้เฉลี่ยต่อปี นอกเหนือการเลี้ยงโคนม 33,179.45 บาท และมีพื้นที่ถือครองใน

การเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 3.06 ไร่ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.20) ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในช่วงปี พ.ศ. 2564 เป็นสมาชิกกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูนเฉลี่ย 9.25 ปี และเกษตรกรมีการรับรู้ข่าวสารด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ผ่านทางสื่อออนไลน์มากที่สุด (ร้อยละ 54.80) โดยผลการศึกษานี้เป็นไปในทิศทางใกล้เคียงกับการศึกษาของ Sompakdi *et al*. (2014) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 30-49 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วเพศชายมีบทบาททางสังคมมากกว่าผู้หญิง เช่น เป็นผู้นำชุมชน หรือเป็นตัวแทนเกษตรกร ทำให้มีโอกาสได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์มากกว่า โดยเพศชายมีสัญชาตญาณในการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ดี (Poung-ngamchuen and Krongthong, 2012)

ลักษณะทางจิตวิทยาของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน มีทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) รองลงมาคือ เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์นั้นปลอดภัยกว่าการทำเกษตรในประเภทอื่น ๆ และการทำเกษตรอินทรีย์มีผลต่อสุขภาพของเกษตรกรเองและผู้บริโภคอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน (ค่าเฉลี่ย 3.90 และ 3.86 ตามลำดับ) ในขณะที่เกษตรกรมีทัศนคติอยู่ระดับต่ำสุดในประเด็นการยื่นขอรับรองมาตรฐานอินทรีย์ที่มีความซับซ้อน ยุ่งยากหลายขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 2.33) ทั้งนี้จากการสังเกตพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุสูงประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมมานานโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการยอมรับและการปฏิบัติตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ ประกอบกับเกษตรกรบางรายไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ จึงเป็นเรื่องยากในการเตรียมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ในการยื่นขอรับรองมาตรฐานอินทรีย์

สำหรับความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน มีความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เกษตรกรมีความพร้อมในด้านการจัดการการเลี้ยงโคนมให้เป็นไปตามธรรมชาติมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.50) รองลงมา คือ ความพร้อมในการจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์ต่าง ๆ และความพร้อมในการจัดการสุขภาพสัตว์ด้วยวิธีทางธรรมชาติในระดับที่ใกล้เคียงกัน (ค่าเฉลี่ย 3.42 และ 3.40 ตามลำดับ) ในขณะที่เกษตรกรมีความพร้อมในระดับน้อยที่สุดในประเด็นการฆ่าสัตว์ให้เป็นไปตามระบบอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.18) ทั้งนี้ จากการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการพบว่า เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ตลอดจนความไม่แน่ใจในการปฏิบัติตามประเด็นมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Sompakdi *et al*. (2014) และ Poung-ngamchuen *et al*. (2016) ที่พบว่าเกษตรกรมีความพร้อมระดับปานกลางในการเข้าสู่มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์สำหรับการเลี้ยงโคนมและการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์

ความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของกลุ่มตัวอย่าง

ความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านตลาดและผลตอบแทนมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.13) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ต้องการให้สหกรณ์โคนมเชียงใหม่เฟรชมิลค์เพิ่มอัตราเงินปันผลรายปี (ค่าเฉลี่ย 4.29) และการประกันราคาน้ำนมดิบ (ค่าเฉลี่ย 4.17) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ Sompakdi *et al*.

(2014) และ Poung-ngamchuen *et al*. (2016) ที่พบว่าความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์และการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์ของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นสูงสุดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำการเกษตรทั่วไปให้มาเป็นเกษตรอินทรีย์ โดย Poung-ngamchuen *et al*. (2015) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อความต้องการของเกษตรกร คือ การส่งเสริมด้านการตลาด การกำหนดราคาและการส่งเสริมให้มีการผลิตผลผลิตทางการเกษตรตามมาตรฐานการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ Sompakdi *et al*. (2014) ได้กล่าวเสริมว่าเกษตรกรโคนมส่วนใหญ่ต้องการให้กำหนดราคารับซื้อน้ำนมดิบอินทรีย์สูงกว่าน้ำนมดิบทั่วไป ตลอดจนต้องการให้มีการส่งเสริมการทำสัญญาซื้อขายน้ำนมดิบอินทรีย์แบบประกันราคา รวมทั้งต้องการให้มีการรณรงค์ส่งเสริมให้ผู้บริโภคดื่มนมอินทรีย์มากขึ้นรองลงมา คือ ความต้องการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.69) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการลดปัญหาดินเค็ม เนื่องจากการชะล้างสิ่งปฏิกูลของโคนม (ค่าเฉลี่ย 3.74) และการส่งเสริมการลดปัญหามลพิษทางกลิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.69) และความต้องการด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.64) โดยเฉพาะในประเด็นการส่งเสริมความรู้การเลี้ยงโคนมอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.76) และการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมด้วยการปฏิบัติจริง (ค่าเฉลี่ย 3.70) ซึ่งมีความใกล้เคียงกับการศึกษาของ Poung-ngamchuen *et al*. (2016) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตพืชอาหารสัตว์อินทรีย์ และการส่งเสริมช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เหมาะสมกับเกษตรกร เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Sompakdi *et al*. (2014) โดยพบว่าเกษตรกรต้องการให้ส่งเสริมและฝึกอบรมด้านการจัดการฟาร์มโคนมอินทรีย์ตลอดจนต้องการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจดบันทึกข้อมูลและจัดทำบัญชีฟาร์ม จากผลการศึกษาทั้งหมดกล่าวได้ว่าการตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในด้านการตลาด ด้านผลตอบแทน ตลอดจนการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่เป็นประเด็นที่บริษัทเชียงใหม่เฟรชมิลค์ จังหวัดลำพูนควรให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการ (Table 1)

Table 1 Level of needs on organic dairy farming of Chiang Mai fresh milk member group

Needs of organic dairy farming	$\bar{x}$	SD	Level of needs
Promotion from the extensionist of Chiang Mai Fresh Milk Co., Ltd.	3.64	.856	High
Environmental conservation	3.69	.865	High
Marketing and benefits	4.13	.691	High
Total	**3.82**	**.693**	**High**

ความคิดเห็นต่อมาตรฐานการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน เกี่ยวกับมาตรฐานการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ใน 8 ประเด็น พบว่า ในประเด็นแรกด้านแหล่งที่มาของสัตว์ (1) เกษตรกรอธิบายว่าตนไม่สามารถแน่ใจได้ว่า โคนมที่ได้มาหรือซื้อมานั้นผ่านมาตรฐานอินทรีย์หรือไม่ ทำได้เพียงสอบถามว่าโคนมที่ซื้อมานั้นมีโรคหรือไม่และมีสุขภาวะเป็นอย่างไร สำหรับในด้านการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบผลิตปศุสัตว์อินทรีย์นั้น (2) เกษตรกรเกือบทั้งหมดกล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยน และควรให้ความสำคัญไปที่อาหารสัตว์ที่ผ่านมาตรฐานอินทรีย์

(3) เมื่อพิจารณาถึงการจัดการสุขภาพสัตว์ (4) เกษตรกรอธิบายว่าควรดูแลและให้อาหารเสริมแก่โคนมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกษตรกรปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว ในขณะที่มาตรฐานด้านการขนส่งเกษตรกรค่อนข้างกังวลเนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถทราบได้ว่ายานพาหนะที่ขนส่งโคนมนั้นมีการปนเปื้อนหรือไม่ แต่เกษตรกรไม่ห่วงเรื่องการฆ่าโคนมที่ปลดละวางแล้ว (5) สำหรับมาตรฐานในด้านโรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย (6) เกษตรกรให้ความสำคัญไปที่การหมุนเวียนอากาศในคอกที่ไม่อับชื้นเกินไป ในขณะที่ประเด็นด้านการจัดการของเสีย (7) เกษตรกรส่วนใหญ่มีวิธีการจัดการคือ การเก็บมูลวัวไปตากทุกวันเพื่อนำไปใช้เป็นปุ๋ยคอก ซึ่งอยู่ในมาตรฐานของปศุสัตว์อินทรีย์ และมาตรฐานสุดท้ายคือการจัดเก็บบันทึกข้อมูล (8) ถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักที่เกษตรกรกังวลในกรณีที่เข้าสู่ระบบปศุสัตว์อินทรีย์ เนื่องจากไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ในการจดบันทึกข้อมูลของโคนมในแต่ละตัว

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน พบ 8 ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนม การเข้ารับฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในช่วงปี พ.ศ. 2564 การรับรู้ข่าวสารด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ และความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ดังแสดง (Table 2)

Table 2 Factors influencing organic dairy farming of Chiang Mai fresh milk member group

Variables	Needs of Organic Dairy Farming	
	Beta	*t-value*
Constant		27.896
Gender	1.196	45.863**
Age	-.237	-41.962**
Education attainment	-.882	-.046**
Average annual non-dairy income	-.618	-30.306**
Training on organic farming in 2021	.468	35.733**
Information perceiving on organic dairy farming via online	-.662	-20.377**
Attitude on organic farming	-.510	-31.409**
Readiness of organic dairy farming	.506	18.830**
R^2 = .998 F value = 1249.272**		

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสมาชิกเชียงใหม่เฟรชมิลค์ พบ 8 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ โดยพบ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร กล่าวคือ ตัวแปรเพศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม่ว่าเกษตรกรจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงนั้น ก็มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ในระดับใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกันกับการได้รับการฝึกอบรมด้านการเกษตรอินทรีย์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ทั้งนี้เกษตรกรที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ มีโอกาสสูงในการปรับรูปแบบการเลี้ยงโคนมเพื่อเข้าสู่มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewlaima *et al*. (2017) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยพบว่า การได้รับการฝึกอบรมด้านเกษตรอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร และตัวแปรความพร้อมด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เกษตรกรที่มีความพร้อมสูง จะมีโอกาสในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์สูงตามไปด้วย เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Poung-ngamchuen *et al*. (2016) ที่พบว่าความพร้อมในการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์มีผลต่อความต้องการในการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์ของเกษตรกร

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกร 5 ตัวแปร กล่าวคือ อายุเฉลี่ยของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ทั้งนี้เกษตรกรที่มีอายุเฉลี่ยมาก มีโอกาสที่จะเลี้ยงโคนมในรูปแบบมาตรฐานอินทรีย์น้อย โดยจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการพบว่าเกษตรกรที่มีอายุมากนั้นประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนมมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ซึ่งส่งผลต่อการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการเลี้ยงโคนม รวมไปถึงเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมแบบอินทรีย์ โดยผลการศึกษานี้สนับสนุนผลการวิจัยของ Pinthong *et al*. (2021) ซึ่งพบว่า อายุมีผลต่อการยอมรับการผลิตพืชอินทรีย์ของเกษตรกรอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ ในขณะที่ตัวแปรด้านการศึกษาของเกษตรกรก็พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์เช่นกัน กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการศึกษาในระดับสูงมีโอกาสที่จะเลี้ยงโคนมในมาตรฐานอินทรีย์ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่จบการศึกษาในระดับสูง มีความรู้สูง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรองอื่น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวนอกเหนือจากรายได้จากการเลี้ยงโคนม ในทางตรงกันข้ามเกษตรกรที่มีการศึกษาในระดับที่ไม่สูงมากนักโอกาสในการประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ ค่อนข้างน้อย ดังนั้น เกษตรกรเหล่านี้จึงพยายามที่จะพัฒนาการเลี้ยงโคนมที่ตนเองทำมานานแล้วให้ได้มาตรฐานที่สูงขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ นั่นคือการเลี้ยงโคนมตามมาตรฐานอินทรีย์

จากผลการศึกษาข้างต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ Sompakdi *et al*. (2014) ที่ศึกษาเรื่องความพร้อมและความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตพื้นที่องค์ส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (ภาคเหนือ) สำหรับการเข้าสู่มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ของประเทศไทย ซึ่งพบว่าตัวแปรเพศ อายุ และระดับการศึกษาของเกษตรมีผลต่อความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมสำหรับการเข้าสู่มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ของประเทศไทย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าจากการศึกษาพบเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับการศึกษาของ Sompakdi *et al*. (2014) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีการศึกษาหา

ความรู้เพิ่มเติมมากขึ้นกว่าในอดีต ประกอบกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนหนึ่งในปัจจุบันจบการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมากกว่าในอดีต

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนมที่ค่อนข้างสูงจะส่งผลต่อโอกาสในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ที่ไม่สูงมากนัก ทั้งนี้จากการสังเกตพบว่า เกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนมที่ค่อนข้างสูงจะมีอาชีพหลักเป็นข้าราชการ จึงไม่มีความสนใจในการปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงโคนมตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ ในทางตรงกันข้าม เกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนมที่ค่อนข้างต่ำ มีโอกาสสูงในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากส่วนใหญ่เกษตรกรมีอาชีพหลักในการเลี้ยงโคนมอยู่แล้ว จึงต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงโคนมให้เข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าน้ำนมดิบให้สูงขึ้น ซึ่งตรงกับการศึกษาของ Poung-ngamchuen *et al*. (2016) ซึ่งพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อปีของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความต้องการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์

นอกจากนี้ ยังพบว่าการรับรู้ข่าวสารทางด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ผ่านระบบออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ กล่าวคือ เกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ผ่านทางระบบออนไลน์ จะมีโอกาสการปรับการเลี้ยงโคนมเข้าสู่มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ค่อนข้างยาก ในทางตรงกันข้าม เกษตรกรที่มีการรับรู้ข่าวสารด้านการการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ผ่านช่องทางอื่น ๆ มีโอกาสในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์สูงมากขึ้น ทั้งนี้จากการสังเกตพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงเครือข่ายออนไลน์ได้ แต่จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์จากช่องทางอื่น ๆ มากกว่า เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ การเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเลี้ยงโคนมอินทรีย์มากขึ้น ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยของ Sookplung *et al*. (2022) ที่พบว่าการได้รับข่าวสารในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ในขณะที่ผลการวิจัยนี้ตรงกันข้ามกับการศึกษาของของ Poung-ngamchuen *et al*. (2016) โดยพบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารสัตว์อินทรีย์ของเกษตรกร

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังพบว่า ทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเลี้ยงโคนมอินทรีย์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ กล่าวคือ เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีในการทำการเกษตรอินทรีย์ อาจส่งผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ที่ลดลง ในทางตรงกันข้าม เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ไม่ดีในการทำการเกษตรอินทรีย์อาจส่งผลต่อความต้องสูงในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ทั้งนี้จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับเกษตรกรพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้สึกดีและยอมรับการทำการเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะโคนมอินทรีย์ แต่เนื่องด้วยมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ที่ค่อนข้างสูงมาก ตลอดจนการไม่ได้รับการให้ความรู้ ความเข้าใจและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ จึงเป็นเหตุให้เกษตรกรส่วนใหญ่นั้นไม่ตัดสินใจเลี้ยงโคนมตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกับการศึกษาของ Kaewlaima *et al*. (2017) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติของเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์มีผลต่อการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรเช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Pinthong

et al. (2021) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ของเกษตรกร โดยผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อการผลิตมะพร้าวอินทรีย์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์เกษตรพบปัญหาและอุปสรรคหลักในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ 2 ประเด็นคือ การรักษาโรคที่เกิดกับโคนมซึ่งโดยทั่วไปจะใช้ยาปฏิชีวนะทั้งในการฉีดเข้ากล้ามเนื้อ หรือเส้นเลือด และการกินซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ และเกษตรกรยังไม่พบแนวทางอื่นในการรักษาที่เป็นไปตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ ปัญหาอีกประเด็นหนึ่งคือ อาหารหยาบ หญ้าเนเปียร์และข้าวโพดอาหารสัตว์ กล่าวคือ เพื่อความมั่นใจในมาตรฐานอินทรีย์ของอาหารหยาบที่ต้องให้โคนมกิน เกษตรกรจำเป็นต้องเป็นผู้ปลูกหญ้าเนเปียร์หรือข้าวโพดด้วยตนเอง หรือถ้าเกษตรกรซื้ออาหารหยาบจากภาพนอกนั้น ไม่สามารถยืนยันได้อย่างแน่นอนว่ามีการเจือปนของสารเคมีหรือไม่

จากปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ข้างต้น เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะกับปัญหาดังกล่าวว่า ถ้าเป็นไปได้ควรมีการผ่อนปรนหรือลดหย่อนมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ในด้านการใช้ยาปฏิชีวนะบางชนิด เช่น วัคซีนรักษาโรคปากและเท้าเปื่อย (FMD) เป็นต้น ในขณะที่ปัญหาด้านอาหารหยาบเกษตรกรต้องการให้บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด จังหวัดลำพูนจัดหาหรือจำหน่ายอาหารหยาบอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์จำพวกอาหารหยาบ และส่งเสริมให้ความรู้ในการปลูกพืชอาหารสัตว์ให้แก่เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกเป็นของตนเอง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติ ความพร้อม ความต้องการ และปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มเชียงใหม่เฟรชมิลค์จังหวัดลำพูน ใน 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านการตลาดและผลตอบแทน สามารถสรุปได้ว่าเกษตรกรมีทัศนคติต่อการทำการเกษตรอินทรีย์ และความพร้อมในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์อยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีทัศนคติและความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางต่อการทำการเกษตรอินทรีย์หรือการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจูงใจให้เกษตรกรหันมาปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงโคนมในมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น บริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ควรให้ความสำคัญไปที่การปรับแนวความคิด (mindset) กับการทำเกษตรอินทรีย์เชิงบวกให้กับเกษตรกรมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในการเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้าน สำหรับการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ในอนาคต อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการมากในการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ ทั้งนี้เป็นผลจากเหตุปัจจัย 8 ประการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อปีนอกเหนือจากการเลี้ยงโคนม การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การรับรู้ข่าวสารด้านการเลี้ยงโคนมอินทรีย์ผ่านสื่อออนไลน์ และทัศนคติต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ดังนั้น เพื่อให้เป้าหมายในการผลิตน้ำนมดิบอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์นมอินทรีย์ของบริษัท เชียงใหม่เฟรชมิลค์ จำกัด ประสบผลสำเร็จ บริษัทฯ ควรมีกิจกรรมส่งเสริมเพื่อรณรงค์การเลี้ยงโคนมอินทรีย์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุปัจจัยทั้ง 8 ประการข้างต้นโดยเร่งด่วน เช่น การประกันราคาสำหรับน้ำนมดิบอินทรีย์เท่านั้น หรือการจัดกิจกรรมให้ความรู้ การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมอินทรีย์จากหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เกษตรกร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

Kaewlaima, N., S. Sreshthaputra, B. Limnirankul and P. Kramol. 2017. Factors affecting farmer's adoption of organic agricultural practices, Mae Ho Phra subdistrict, Mae Taeng district, Chiang Mai province. Journal of Agriculture 33(3): 387-395. [in Thai]

Lamphun Provincial Livestock Office. 2022. History of dairy farming in Thailand, upper northern region and Lamphun province. Available: http://polo-lpn.dld.go.th (Apil 1, 2024). [in Thai]

Likert, R. 1967. The method of constructing and attitude scale. In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement. Wiley & Son, New York.

Ministry of Agriculture and Cooperatives. 2019. Guidance on the application of Thai agricultural standard TAS 6402(G)-2019. Good agricultural practices for dairy cattle farm. National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards, Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]

National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards, 2018. Agricultural product standard ACT 9000 volume 2. Available: https://www.acfs.go.th/standard/download/ORGANIC-PART-_LIVESTOCK_2561.pdf (April 2, 2023) [in Thai]

Organic Livestock Center. 2010.Transition to organic dairy production system. Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives. Bangkok. [in Thai]

Pinthong, S., N. Yinguad and W. Niemhom. 2021. Factors affecting adoption of organic coconut production of farmers in Ban Saphan district, Prachuap Khiri Khan. Journal for Social Science Research 12(1): 192-211. [in Thai]

Poung-ngamchuen, J. and N. Krongthong. 2012. People's participation in Dong Na Tham community forest management project, Ubon Ratchathani, Thailand. Kasetsart Journal (Social Sciences) 33(3): 486-498.

Poung-ngamchuen, J., P. Poonnoy and T. Buwjoom. 2016. Farmer's readiness and needs of cultivating extension of organic animal feed plants for organic feed factory in upper northern Thailand. Journal of Agricultural Research and Extension 33(3): 35-45. [in Thai]

Poung-ngamchuen, J., S. Supaudomrerktrirat and N. Leeratanakorn. 2015. Sustainable quality of Life according to the philosophy of sufficiency economy of the people in Omkoi district, Chiang Mai province. Maejo University Chiang Mai [in Thai]

Sompakdi, C., C. Phonprapai and T. Sindecharak. 2014. Readiness and requirements of dairy farmers in the operational area (Northern region) of the dairy farming promotion organization of Thailand in approaching Thai agricultural standard for organic livestock. Thai Journal of Science and Technology 3(3): 182-195. [in Thai]

Sookplung, D., Thawornratana, C. and A. Jai-aree. 2022. Factors affecting organic farming of farmers in Suphan Buri province. Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences 5(3): 1166-1684. [in Thai]

Worakitkasemsakul, S. 2011. Research methodology in behavioral science and social science. Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University. [in Thai]